

POCZCIWY (1560) *ai*

poczciwy (871), **poćciwy** (651), **potciwy** (21), poczciwy *a.* poćciwy (11), **pociwy** *a.* poczciwy *a.* poćciwy (6); poczciwy *FalZioł*, *BielŻyw* (5), *BielŻywGlab* (2), *GlabGad*, *KłosAlg*, *RejPs* (4), *SeklWyzn*, *Diar*, *BielKom* (2), *RejWiz* (161), *RejZwierz* (87), *KochZg* (2), *Mącz* (4), *Prot*, *SienLek*, *RejAp* (43), *BiałKat* (7), *RejPosWstaw* (2), *MycPrz* (4), *WierKróć* (5), *PaprPan* (53), *ModrzBaz* (7), *KochPs*, *KochJez*, *WerGość* (4), *WerKaz* (2), *KochPieś*, *ActReg*, *GrochKal*, *Phil* (2), *GórnTroas*, *KochPij*, *KochFrag* (2), *WysKaz*, *SarnStat* (2), *KlonKr* (2), *SkarKaz*, *GosłCast* (3), *SkarKazSej* (2), *SzarcRyt* (3); poćciwy *OpecŻywList*, *ForCnR*, *MiechGlab*, *HistAl* (2), *GliczKsiąż* (13), *LubPs*, *KrowObr* (2), *Leop* (6), *HistLan* (4), *KochOdpr*, *Calag*, *KochEpit*, *KochFr*, *ZawJeft*; potciwy [w tym zapis: pod- (6)] *MetrKor* (2), *MurzNT*, *DiarDop*, *GroicPorz* (6), *GroicPorzRej*, *LeovPrzep*, *KołakCath*; poczciwy *a.* poćciwy *ListRzeź* (2), *ComCrac*, poczciwy : poćciwy : potciwy : poczciwy *a.* poćciwy *RejJóz* (-:6:1:1), *BibRadz* (7:1), *OrzRozm* (3:-:2), *BielKron* (12:6), *KwiatKsiąż* (5:6:1:2), *OrzQuin* (4:-:1), *GórnDworz* (53:1), *RejPos* (112:1), *RejZwierc* (199:585), *BielSpr* (1:2), *SkarŻyw* (1:-:1), *GórnRozm* (4:2), *WujNT* (6:1), *CzahTr* (32:4); potciwy : poczciwy *a.* poćciwy : pociwy *a.* poczciwy *a.* poćciwy *ZapKościar* (1:-:1), *Calep* (1:5:5).

o *jasne*.

comp i sup (18+8); -poczciwszy (26), -poczciwi(e)jszy (2); -poczciwi(e)jszy *RejAp*; -poczciwszy : -poczciwi(e)jszy *RejPos* (3:1).

sup nã- (7), nãj- (1); nã- : nãj- *RejPos* (1:1); ~ nã- (6) *RejWiz* (2), *BielKron*, *RejPos* (2), *RejZwierc*, *na-* (2) *KrowObr*, *RejAp*.

sg m N poczciwy, poczciwszy, nãpoczciwszy (259). ◊ *G* poczciw(e)go, poćciwsz(e)go, nãjpoćciwsz(e)go (154). ◊ *D* poczciw(e)mu (83). ◊ *A* poczciwy, nãpoczciwi(e)jszy (54), poczciw(e)go (20). ◊ *I* poczciwym (33), poćciw(e)m (1) *GliczKsiąż*. ◊ *L* poczciwym (21), potciwem (1) *MurzNT*. ◊ *V* poczciwy (13). ◊ *f N* poczciwã, poćciwszã (108), poczciwa (1), poczciw(a) (5); ~ (*attrib*) -ã (98), -a (1); -ã : -a *RejZwierc* (40:1); ~ (*praed*) -ã (9). ◊ *G* poczciw(e)j, nãpoczciwsz(e)j (86), poczciwy (1) *CzahTr*. ◊ *D* poczciwéj, poczciwszéj (25); -éj (2), -(e)j (23). ◊ *A* poczciwą (66). ◊ *I* poczciwą, nãpoczciwszą (32). ◊ *L* poczciw(e)j (31). ◊ *n N* poczciwé, poczciwszé (34); -é (1), -(e) (33). ◊ *G* poczciw(e)go, poczciwsz(e)go (63). ◊ *D* poczciw(e)mu (22). ◊ *A* poczciwé, poczciwszé (32); -é (2), -(e) (29). ◊ *I* poczciwym (20), poczciw(e)m (1); -ym : -(e)m *OrzRozm* (1:1). ◊ *L* poczciwym, nãpoćciwszym (29), poczciw(e)m (2); -(e)m *GórnRozm*; -ym : -(e)m *CzahTr* (1:1). ◊ *pl N m pers* poczciwi (32). *subst* poczciwé (49); -é (3), -(e) (46). ◊ *G* poczciwych, poćciwszych (104). ◊ *D* poczciwym (21), poczciw(e)m (2) *RejAp*, *ModrzBaz*. ◊ *A m pers* poczciw(e) (11). *subst* poczciwé, poczciwszé (75); -é (1), -(e) (74). ◊ *I m* poczciwémi (12), potciwymi (1) *GroicPorz*; -émi (1), -(e)mi (11). *f* poczciwémi (26), poczciwymi (1) *KochZg*; -émi (3), -(e)mi (23). *n* poćciw(e)mi *RejZwierc* (2), poczciwymi (1) *KwiatKsiąż*. ◊ *L* poczciwych (25). ◊ *V m pers* poczciwi (1). *subst* poćciw(e) (1).

Składnia comp: poczciwszy *nad kogo* (1) *WujNT*.

Sł stp: poczciwy, poćciwy, *Cn*: poczciwy, *Linde XVI – XVIII w.*: poczciwy.

1. *Pełen zalet moralnych, cnotliwy, uczciwy, przyzwoity, pobożny; honestus Vulg, Mącz, Modrz, Cn; honorabilis, pudicus PolAnt, Cn; bonus Vulg; honoratus, ingenuus, liberalis, liberaliter educatus a. genitus, pudens, praetextatus, speciosus, spectatus, venerabilis, venerandus, verecundus Cn (1350) :*

A. O ludziach (jednostkach lub społecznościach): żyjący lub postępujący zgodnie z normami moralnymi (624) : *LubPs cc6v; RejWiz 9v, 17, 19 [2 r.], 27v, 60 (16);* to iest powinność Krola pocziwego/ Aby darmo ratował/ człeká vpádłego. *RejZwierz 21v, 21v marg, 29, 46, 51v, 54 [3 r.] (13);* ktorey Sodomy y Gomorry wycierpieć Polłki pocziwy narod żadną miarą niemoże. *OrzRozm H3; KwiatKsiąż Q; Ná kóniec/ to Królowi pímo przykázuię/ áżeby Król Zón wiele niemiał: to iest/ áby pocziwym Málżonkiem był OrzQuin T2v; Prot A3; RejAp 141, 186v [2 r.], 193, 195, [Ff5]v; GórnDworz Dd3, Hhv; RejPos Ooo6; KOchác fie przodkiem moželz w dziateczłkach vćciwych/ Ktore nołzą twarz y łtan przodkow twych poćciwych. RejZwierc A4v; A tu iuż małz moy miły pocziwy á Krześciáńłki brácie dwa łtany łwoie iáko táko odpráwione RejZwierc 115v, A3v, A5, A6 [2 r.], A6v, B4 (52); TYch káždęgo z ołobná cnotá wam záleći/ Bo w tym pocziwym domu dawno pięknie łwieći *PaprPan 12, X3v; GórnRozm 13; SarnStat 955; tákżem zá łáłką Bogá mego niwczym nie zelzył łławy Narodu mego poćciwe⁸⁰ Polłkiego wedle łilek mych vbogich CzahTr A3, F2, I; SzarzRyt C2.**

poczciwy w czym (1): którą [*dobrą sławą*] mię żywego. [!] Do tych czáłow ná łwiećie chowa miedzy cnemi/ Ludźmi/ w Rycerłkich łpráwách pocziwym mężnymi. *CzahTr Kv.*

W połączeniach szeregowych (18): Tęgo łobie za krola wybierzcie który fie Boga boi [...], aby był prawdomowny, dobrotliwy, pokorny, á pocziwy, łzczodry, cirpliwy, łkromny, nie włpominaięci krziwdy łwey. *BielŻyw 148; GliczKsiąż N3v; DRohiczáńłcy to narod/ záwždy był pocziwy/ Pobożny/ bogoboyny/ ná włzem łpráwiedliwy. RejZwierz 85v; BibRadz 2.Mach 15/12; RejAp 128; RejPos 265v; RejZwierc 13v, 20v, 35v, 70v, 81v (12).*

W przeciwstawieniach: »poczciwy ... opiły, sprosny, swowolnie a bez zakonu żywiący, wszeteczny« (4): A tám fie náuczyłz ná iákim záwždy był báczeniu łtan pocziwy v tego Pána/ á na iákim też záłię łtan łwowlonie á bez zakonne żywiący. *RejZwierc 33, 15, 220; Iełli fie łprołny człek człeká pocziwego ták bárzo włtydzi: á cołz Pána Bogá y Aniołow ięgo ná dzień łądny. SkarŻyw 238 marg.*

W porównaniach (17): Człowiek poćciwy ma być iáko iáłna łwiecá. *RejZwierc Bv; A łą tácy zacni á poćciwi ludzie iáko łłonce włzem pożyteczni RejZwierc 100v; Szczęp w piękny wirydarzu człowiek pocziwy RejZwierc 105v marg; Człowiek poćciwy łpráwami ku bogu podobny. RejZwierc 135v marg; ABowiem poćciwy á rozważny człowiek á łercá záwždy wspanięłęgo/ iesth podobien ku onemu pięknemu drzewu miedzy drobną łzeliną łtoięcemu RejZwierc 143v, A2v, 37v, 41 v, 71v, 92 (17).*

W charakterystycznych połączeniach: pocziwy(-a, -e) brat (*bracia*) (4), dom (7), hetman, kasztelan, kraj, krol (3), małżonek, mąż [= małżonek] (3), młodzieniec (3), narod (6), ociec (2), osoba (2), pan (2), pan [= władca] (9), pan [= senator], Polak (13), polski narod (2), poseł, potomstwo (2), przełožony (2), przodek, przyjaciel, rada (9), rewizor, rodzic(y) (6), rotmistrz, senator (2), sługa (służka) (4), stan(iczek) (13), stworzenie, syn (2), szafarz, towarzystwo (3).

Wyrażenia: »poczciwy(-i) czł(owi)ek, ludzie« = *vir honestus PolAnt [szyk 157:134] (249:42): Diar 66; GliczKsiąż K6v, N3v; ABowiem wedle práwá/ áni tym którzy iáką złoćcią álbo łzkárádołcią*

żywotá łą pokaleni/ y ktorých niełławá łączy/ od zgromádzienia potćiwych łudźi/ vliczki żadnego dołtoieńłtwa niemáią być otworzone. *GroicPorz* b2v; *GroicPorzRej* C4; Wizerunk, włafny żywotá człowyeká pocźciwego/ w ktorým iáko we źwierciedle/ łnádnie káždy łwe łpráwy oględáć może *RejWiz kt*, A3v, A6v [2 r.], 44v, 45, 46v (10); *RejZwierz* aa2, 76, 113; *BibRadz 2.Mach* 15/12; *OrzQuin* H [2 r.]; *RejAp* AA3v, AA4, 3, 11, 128; *GórnDworz* D5v, E2, E2v, Hv, L3v (9); Zadny kłafztor Pánu wdzięcznieifzy nie iełth/ iáko dom człowieka pocźciwego. *RejPos* 43 *marg*; Pocźciwemu człeku fałsz á omyłká nie przyłtoi. *RejPos* 251v *marg*, 43, 116v, 134, 175v *marg*, 192 (13); *HistLan* A2v, E, Ev; A iż ty kłiáľzki/ ktore włafnie może zwáć zwierciáđłem człowieká poćciwego/ gdyż we źwierciedle gdzie brudne á gdzie krzywe może włzytko vpátrzyć/ á vpátrzywfzy popráwić/ teraz nowo łą ná łwiát wydáne *RejZwierc* A2, A3v, A5v, A6 [2 r.], A6v [2 r.], B [2 r.] (203); *KochOdpr* A4v; *Paprpán* B2v, E2v, F4v, Pv, P4 (9); A iuź ták doznano wiela łudźi krzywoprzyłłłtwa/ iż rzadki/ kto łię czuie być pocźciwym człowiekim [*qui de dignatione labore*]/ nayđzie łię/ coby chćiał być miedzy łwiáđki máiące przyłłęgáć policzon. *ModrzBaz* 140v; *SkarŻyw* 238 *marg*; *ZapKóścier* 1581/21 v; Abowiem to plugáwe Bogu y łudźiom pocźciwym obrzydłę pijańłtwo/ nie tylko łzkodźi dułzy/ ále teź łzkodźi ćiału y miełzkowi. *WerGość* 212, 236; *GórnRozm* B3v, I3; *SarnStat* 1169; *CzahTr* A2v, K. *Cf W porównaniach*.

»pocziwy łłachcic« [*szyk 11:11*] (2): *OrzQuin* P3v; *GórnDworz* L2v; Iáko łie ma poćciwy łłachćic w łwym łłachectwie záchowáć/ y co iełł práwe łłachectwo. *RejZwierc* A6, A6, 35v *marg*, 51 [2 r.], 53v, 54 (16); *Paprpán* O2v, T3; *SarnStat* 128; *CzahTr* A2.

Szeregi: »pocziwy a (i) baczny« (2): áćz człowiekowi pocźciwemu á bącznemu máłlo mogą łudzkie obyczáie á zwłáľczáá przemieřłe zálłzkodźic *RejZwierc* 17, 70.

»poćciwy a bogobojny« (1): thedy łam zebrawłzy s łobá łudzi poćciwe á bogoboyne/ łzedł ná gorę wyłoká/ thámźe z onemi łudźmi łwiętemi wołáł s płáćzem ku Pánu Bogu łwemu *RejZwierc* 264v. [*Ponadto w połáczeniu szeregowym 1 r.*]

»pocziwy a (i) cnotliwy« [*szyk 1:1*] (2): gdyż nikogo nie draźni/ gdyż łie włzem iáko poćciwy á cnotliwy człowiek záchowyywa. *RejZwierc* 102; *CzahTr* A2. [*Ponadto w połáчениach szeregowych 3 r.*]

»pocziwy, dobrej łławy« (1): tedy ten który vkrzywdzon iełł/ pozwawłzy naiezniká do łádu Stárołłćiego/ ma zupelńemi łwiáđkami y łudźmi pocźciwemi/ dobrej łławy/ pokázáć/ iż obwiniony ten gwałł/ y łzkodę domowi iego vczynił. *SarnStat* 1169.

»dobry, (a) pocziwy« (4): *GliczKsiąź* K6v; áćz nam piłmo zákázuie rádowáć łie z vpáđku á s przygody bliźniego łwego/ ále dobrego á pocźciwego. *RejAp* 153v; *RejPos* 201; *RejZwierc* 126. [*Ponadto w połáчениach szeregowych 3 r.*]

»poćciwy i godny« (1): Przyłzli yuź dzis vczeni w táką wzgárdę ę y w lekkye wáżenye/ á nye tylko ći ále y łludzy poćciwi y godni do łámych pánow *GliczKsiąź* N6v.

»pocziwy a mądry« [*szyk 1:1*] (2): ABowiem mądrogo á pocźciwego człowieká gniew rołłtropany ná wiela łie dobrych rzeczy y obroćic y przygodzié może. *RejZwierc* 77v, 46v.

»poćciwy a niewinny« (1): Sthrách boiáźni Boźey á włtyd ktoby łie miał tárgnáć ná poćciwego á niewinnego człowieká *RejZwierc* 135v.

»poczciwy, (a, i) pobożny« [szyk 4:2] (6): *RejZwierz* aa2; *GórnDworz* Ff8v; [ofiara krzyżowa] Tłumi chćiwości y nieporządności: všmierza plugawé myśli: y żądżóm złým krygi wzdziéwa [...]: pothómłstwo pobożné y pocźciwé wedle woléy Bożéy wypładza *BiałKat* 368v; *RejZwierz* 96, 100v, 105v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.]

»poćciwy a pomierny« (1): A dobrze oni zacni ludzie łtarzy czynili/ gdj sie iuż takie zbytki pocźęły zámnażać ná łwiece/ thedy łrogie grozy y łrogie práwá ná to czynili y vłtáwiáli/ czego ielźcze y dziś w poćciwych á w pomiernych kráioch zacni narodowie vżywáią. *RejZwierz* 60v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»poczciwy a poważny« [szyk 1:1] (2): Ale głos poćciwego á poważnego człówieká/ ielť iáko on piękny bránt v złotniká od kthorego iuż niepotrzebná żuželicę odłádzi *RejZwierz* 92, 22v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»prawy a poćciwy« (1): Abowiem bychmy sie tego kiedy náuczyli dobrze żyć/ iáko práwy á poćciwy człówiek żywie/ iużbychmy sie náuczyli włzytkiego dobrego *RejZwierz* 158v.

»poćciwy a rozumem ozdobiony« (1): ABowiem poćciwemu á rozumem ozdobionemu człówiekowi á czemu być ma łmierz łtráłzna? *RejZwierz* 167.

»poćciwy i roztropny« (1): á napierwey vłtháwili Kroká zá łędziego y namiełniká/ mężá poćciwego y rołtropnego nád inne *BielKron* 318.

»poćciwy a rozważny« (4): co iáwnie y oczy widzą/ y v káżdego człówieká poćciwego á rozważnego iuż pełne vcho tego dźwięku. *RejZwierz* 119, 71v, 143v, 166. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»poćciwy, (a) rycerski (a. rycerskiego zawołania)« [szyk 2:2] (4): *GórnDworz* D5v; Bo y dáleko bywałz y dáleko pátrzyłz/ y tho włzytko widziłz y rozumiełz/ co Ricerłki á poćciwy człówiek widzieć á rozumieć ma/ y czo Krześcijánłkiemu á cnotliwemu człówiekowi widzieć y rozumieć należy. *RejZwierz* [283], 134v, 182.

»poćciwy, sławny« (1): Przeto tedy ocyec káždy máyąc wolá á prágnąc tego/ áby po łoby potómłstwo łwyęte á czyłte zołtáwił/ łyny yákye poćciwe/ łlawne/ na łwyát wydał/ ma thego zobudwu łtron przyłtrzegáć/ [...] aby łye nye ku ledá yákyey byáley głowye wdawał *GliczKsiąż* Bv. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»poćciwy a stały« (1): A ták poćciwego á łtałego człówieká iuż áni krzywda/ iuż áni zwádá/ iuż áni gniew/ áni żadna rzecz niepotrzebna á nie vćciwa nigdy go rułżyć nie może *RejZwierz* 74.

»stateczny a (i) poćciwy« [szyk 4:1] (5): A włzákoż ná káżdey biefiedzie álbo ná káżdey łpráwie to ielť napotrzebniełsza człówiekowi bącznemu/ áby sie záwždy cíłnął do człówieká łtáthecznego á poćciwego/ á z nim [...] wdzięcznego towarzysłtwá vżywał. *RejZwierz* 73, 124v, 140v, 144, 164v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»wierny a pocźciwy« [szyk 4:1] (5): *RejAp* Aa4, 11; Płatniełszy v ciebie prokurator/ zuchwálec/ zábijácz/ morderz/ niłzi wierny á pocźciwy człówiek. *RejPos* 192; *RejZwierz* A6, 41v.

»zacny a (i) pocźciwy« (5): *RejZwierz* 100v [2 r.], 240; *PaprPan* G4; Do zacnego y pocźciwego Rycerłtwá włzyłtkiego Koronnego. *CzahTr* G2v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

W przen (14) : DErsniakowie/ Fredrowie/ ci z gniazdá iednego/ Ták z dawná łlawnie idá/ záwždy pocźciwego. *RejZwierz* 88; *RejZwierz* 254, 268.

W połączeniu z metonimicznie użytymi nazwami części ciała (11): *RejWiz* 22, 62v; przeto opuściłem siłą rzeczy/ ktore [...] poczciwe wży obrązić mogły *GórnDworz* B3, Bb4v, Bb8v; A wżakoż pirwey fie przypátrż/ iáko ięzyk y wftá poczciwe ząwżdy fą w opyece Páńfkiey *RejPos* 298; Poćciwe ferce/ Wzgorę wzlecieć chce. *RejZwierc* 239, 37v, 127, 215v; *KochPs* 49.

Przen (1) :

W przeciwstawieniu: »przewrotny ... poczciwy« (1): A tu cię iuz Bog żegnay krayno cnotliwa/ Ludzieć w tobie przewrotni lámás ty poczciwa. *CzahTr* I2v.

a. W funkcji rzeczownika (104) : *BielŻyw* 135; przyłtoi to pięknie káždemu/ By fwe fláchetne fpráwy ząwżdy wiódł k lepłzemu. [...] Gdyż ząwżdy v poczciwych to był zwyczaj ftáry. *RejWiz* 2, 4v, 6, 17v, 90v, 101 v, 140, 185v; *RejZwierc* A5v, 7v, 19v [2 r.], 118, 133; Ktorzy tedy młodzieńcy radzi fię około ftarych poćciwych obierayą/ ani radzi od tych odftępuyą od których by fie polepłzyć albo częgo nauczyć mogli. *KwiatKsiąż* D3v; *GórnDworz* V8; Godność fwą iáko powinien poćciwy záchowác. *RejZwierc* A5v; W opilftwie czás márnie ginie poćciwemu. *RejZwierc* A6v, A3v, A5v [2 r.], A6, A6v, Bv [2 r.] (66); *PaprPan* F, Fv, Hv, K2v; *CzahTr* F4v.

poczciwy na czym (1): Iż gdy iuz [...] będę miał wolą odmienić páńftwo álbo kroleftwo iákie/ á podać ie ná łup/ á dác ie poľieść inym narodom/ tedy napirwey wyymę z niego mocnego/ mądrego/ porádnego/ prawdziwego/ fprawiedliwego/ ná twarzy y ná wśzech fprawach poczciwego *RejZwierc* 40v.

W przeciwstawieniach: »poczciwy ... wszeteczny (2), hardy, łzywy, niegodny, niepoczciwy, niesłachetny grzesznik, zły« (8): Gdyż ia chwałę poczciwe/ á gánię niegodne. *RejWiz* 49; *RejAp* 179v; Pátrż iáko fie w poczciwym wżytko pięknie fmieie. Pátrżze też w niepoczciwym iáko wżytko mdleie *RejZwierc* 29; Pátrżay że tu ná co złym złość/ á ná co poćciwym dobroć á cnotá wychodzi. *RejZwierc* 102, 18v, 219, 239, 269v.

W połączeniach szeregowych (6): *GlabGad* Pv; Zwycięży káżdą fwówolną roľpuftność/ vważywży to łobie/ iż tho cnotliwemu/ poczciwemu á fkromnemu ieft wftyd á wielka ohydá *RejZwierc* 21v, 40v, 143, 147v, 188v.

Szeregi: »poczciwy a cnotliwy« [szyk 1:1] (2): A rychley niefláchetnego iáwnego thákiego grzeľzniká miedzy łobą ząwżdy w powadze máią/ niźli owego poczciwego á cnotliwego *RejAp* 179v; *RejZwierc* 160. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»poćciwy a pobożny« (1): Iákoż to káždy poćciwy á pobożny iáfnie zeznáć muśi. *RejZwierc* 256. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»poczciwy a skromny« (1): Przypátruiąc fie też y dzifiefyźym żywym/ w iákim wżeteczni fą v poczciwych obrzydzeniu: á w iákiey záľię poczciwi á fkromni/ y powadze y baczeniu *RejZwierc* 18v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

a. O kobiecie, także niedorosłej: niewinna, skromna (zwłaszcza w sferze życia seksualnego); także o innych zaletach tradycyjnie oczekiwanych od kobiety, zwłaszcza zamężnej (67) : Taka ifcie [żona] może być rzeczona poczciwa, ktora mogąc fryiować nie fryiuie *BielŻyw* 110; Bo co ieft pięknieyźzego gdy żoná poczciwa/ Cnotliwemu mężowi ząwżdy wierna bywa. *RejWiz* 42v, 38v, 39, 56v, 57v, 60; *RejZwierc* bb4v, 65, 118, 135; *RejAp* 82, 157v, 158; A za nie pomniź/ żeś poczciwą dzieweczkę

zgwałcił/ y oicás iey/ gdyć iey wziąć bronił/ zabił. *GórnDworz* S7; áby był frodze karan then kázdy/ kto nieprawdziwą powieścią fwą/ poczciwey bialeygłowy fławę máże *GórnDworz* Z8, D6, N2, V5v, V8, Aa3v (13); *RejPos* 44, 175v [3 r.], 306 *marg*, 322, 330v, 343 [2 r.], 345v [2 r.]; A poštánowanie iego żadne poczciwíze/ przyštoynieyíze/ áni pobożnieyíze być nie może/ iedno łobie wziąć żonkę poczciwą/ á w boiázni Bożey wyćwiczoną. *RejZwierc* 30v, 32, 33v [2 r.], 34, 199 [3 r.], 199v; Ale iefzcze tu wietfzą w nim [*Appijuszu*] niecnotę macie. Ze poczciwą pánienkę chciał mieć niewolnicą/ Gdy być iáwnie niechciála iemu miłownicą. *PaprPan* Gg3; *SkarŻyw* 372; *WerGośc* 248; *GórnRozm* E4; *GrochKal* 12.

W połączeniach szeregowych (3): (*marg*) Zona cnotliwa ofobny klenoth (–) Mam też żonkę podciwą wftydliwą powolną Ni w czym mi nie przekaża *RejJóz* G4; *GliczKsiąż* B; *RejZwierc* 200v.

W przeciwstawieniach: »swowolna (2), niepoczciwa, złośnica ... poczciwa« (4): *GliczKsiąż* B; Skaczą huczą pijáni/ á złośnicá oná/ Dáleko w wietfzey wadze/ niż poczciwa żoná. *RejWiz* 140; Niepoczciwa niewiáltá lekce łobie waży frototę/ ale corká poczciwa wftyda fię męża fwego. *BibRadz Eccli* 26/28; Iż lepiej ieft miefzkác s fwowolną niewiáltą á niżli z żoną poczciwą. *RejAp* 27.

W charakterystycznych połączeniach: poczciwa białągłowa (14), ciotka, corka, dziewczeczka (5), małżonka (8), matka, niewiasta (2), pani (2), panienka (3), wdowa, żon(k)a (28).

Szeregi: »dobra a poczciwa« (2): Iż bogáctwo y ine przypadki y poczciwości wftytkóc fie to może od ludzi przytráfić/ ále żoná dobra á poczciwa to wiedz żeć tá pewnie od Bogá tobie ieft daná. *RejZwierc* 34v; *WerKaz* 287 *marg*.

»nadobna i poćciwa« (1): z wielkim bogáctwem y z nádobną y s poćciwą żoną do oyczá fyná przywiodł *RejZwierc* 124v.

»poczciwa i pobożnie żywiąca« (1): Czytáyże záfię iáko pímo fwięthe wízędy á wízędy názywa żonę poczciwą á pobożnie wedle woley Pánfkiey żywiącą *RejZwierc* 33v.

»poczciwa a uboga« (1): Niemoże być ízpátnieyfsza rzecz nád tę/ iż on chleb święty [!] ku żywności vbogich ludzi/ Káplanom nádány/ mimo poczciwe á vbogie Małżonki/ y dżiatki ich/ ná płotę fye po wielkiej części obraca. *OrzRozm* H3v.

»(za)cna, (a) poczciwa« (3): *RejZwierc* 47v, 118; Tárquinius/ gdy był gwałt vczynił fyn iego oney pániey zacney á poczciwey Lukreciey/ był wygnan *RejAp* 106v.

a. *W funkcji rzeczownika* (1) :

W przeciwstawieniach: »wszetczna ... poćciwa« (1): Ięzyká ná złe doftáye wfzetheczney/ Poćciwa ftrzeże wftydem fławy wieczney. *RejZwierc* 220v.

b. *O dzieciach*: niewinny, grzeczny (2) : Dałeś dżiatki pocciwe/ ku moiey radołci *RejJóz* A5; iż dáleko lepyey yeft y pożyteczney/gdy dzyecyę fie myędzy nyeyákyem zgromádenyem drugich poćciwych dzyatek preceptorfá dzyerży/ á od nyego rzeeży przyštoynych y potrzebnych nábywa. *GliczKsiąż* K4v.

B. *O postępowaniu* (725) : Iako gdi ktory Miełfczanin, s iednego Miaftha do drugiego sie prowadzi thedi takowego nieprziimá w środek swoy, afz fwoie poczciwe dobre zachowanie lífthem wiwiedzie *ListRzeż w.* 19, 26; *FalZioł* V 52; *BielŻyw* 101; *BielŻywGlab nlb* 15; *RejPs* 163v; *ComCrac* 13v; (*marg*) Cudny uiezien nieuinna dułza w flachetnim cieie (–) A piękne to więzienie ieft poczciwey dułzy

Kiedy krewkiego ciała niecznota nie rufzy *RejJóz* E5v; *MurzNT* 63v *marg*; *BielKom* C2; Czego nigdy nye vczyni ten/ ktory łoby rozumu łwego prołtego/ náuká yáká poćciwą nye wypráwił. *GliczKsiqż* I2v, M6; Potćiwa tedy rzecz ielt mieć vrząd Prokuratorłki/ gdy go kto dobrze vżywa/ á łpráwiedliwey rzeczy dopomaga. *GroicPorz* e2v; *RejWiz* A6, A6v, 1v, 2 *marg*, 3v (65); Abowiem táiemnicę Krolewłką táic/ dobrá rzecz ielt: ále łpráwy Bołkie obiáwić á wyznáwáć/ poćciwa rzecz [*honorificum*] ielt *Leop Tob* 12/1, 1.*Cor* 7/28; *RejZwierz* A2 [2 r.], A3, A4, 1, 29v *marg* (32); Abowiem włzyłthko v nich zá rzecz poćciwą było poki grzechem ołzpeceni nie byli. *BibRadz* I 2c *marg*; Poczcćiweć ielt małženłstwo miedzy włzytkimi/ y łóże nie pokáłáne *BibRadz Hebr* 13/4, *2; *OrzRozm* A3v; á łtąd łie vczyli obyczáiow/ przełpieczney rozmowy thowárzyłkiey łmiechow/ powiełci/ y innych rozmow poćciwých/ áby w ołobnołci obyczáiom łzpátnym nie wykli. *BielKron* 272v, 448v; *KochZg* A4v; Też melodya na bębniech y rozmaitych łnłtrumentach poćciwłza ielt: á vłtna mnief zacnym ludziom przłłtoi. *KwiatKsiqż* P3, kt, A2, D, F, I4v, P4; Immorari honestis cogitationibus, Báwić łie ná poczcćiwých myłłách/ to yełt/ o łtátecznych rzeczách záwłdy myłłic. *Mqcz* 233b; *SienLek* 197; *LeovPrzep* C2v; *RejAp* AA4v, AA6v, 50, 101v, 120v (11); nie ták łromotna rzecz ielt niełłáchćiczewi/ nie czynić łpraw poczcćiwých/ iáko łłáchćicewi *Górndworz* Dv, B, G4v, I6v, L2, X6v, Bb7; A ták tu obáč/ ielli to przłłtoi cnotliwey krwi twoiey/ á poczcćiwemu człowieczeńłtwu twoiemu *RejPos* 39v; Acz też bywály Tytuły/ W domu iego y Infuly/ Lecz to klenot łnadż zacnieyłzy/ Chować łtan napoczcćiwieyłzy. *RejPos* Ooo6, 24v, 42, 43, 61, 62 (40); *BiałKat* 228v, 378v; *HistLan* F6; iákoby też włdy poćciwy Polak/ gdyż to káždy łłufznie zeznáć mułłi iz ieltł s przyrodzenia cnotliwy/ łwe łpráwy á łwe poćciwe połłtępkı łtánowić y ku iákiemuby ie końcowi rozwaženiem rozumu przywodzić miał *RejZwierc* A3v; gdy kto komu dawa poćciwą ráde/ piękne vpominánie/ ołtrożną przelłtroge/ coby go miály przywodzić do łławy y do poćciwołci *RejZwierc* 99v; ŁAkómłtwo miłe/ zazdrołć/ pychá/ dobre mienie/ Snádnief nam pokáziło poćciwe łumnienie *RejZwierc* 269, Av, A2, A3, A3v [2 r.], A5 (149); *MycPrz* I A2v, II B[3]; *WierKróc* Av [2 r.]; *PaprPan kt*, A2, B3, D4, E3v (27); Ták bárzo dla robot vrodziłłmy łię/ iz kiedybyłłmy łię poćciwą iáká robotá niezábawiáli/ wnet łie łkłaniamy do iákiegokolwiek wyłłtępku. *ModrzBaz* 37, 37; *ZapKółcier* 1583/54; *WerGołc* 211; Urbanitas – Obiczaie ozdobne y żarti poczcćiwę. *Calep* 1142a; *Phil* K3; [*trzeżwołć i miara*] ták rozum łudzki y vmyłł łpráwuief/ że łię ná nim włzelka poczcćiwa náuká/ włzelka cnotá łátwie przyiáć może *KochPij* C3; *KołakCath* A4v; Zadnemu złym zá złe nie oddawáiąc. Przemyłławáiąc to coby byłlo dobrego (*marg*) łtáráiąc łię o poczcćiwe rzeczy G. (–) nie tylko przed Bogiem/ ále też y przed włzytkimi łudźmi. *WujNT* 1.*Rom* 12/17, 1.*Cor* 7/35, 1.*Petr* 2/12; Trzebá iednák wyłłtrzegáć łie, ábyłłmy łichwy tym tytułem poczcćiwým [*tj. łłowem „interesse”*] zdobiáć nie przykrywáli, niech będzić co złe to złe, á co dobrze to dobrze. *SarnStat* 1274; *KlonKr* B; *CzahTr* A3, B, G3 [2 r.], G3v, I2, K; *GosłCast* 41, 59; *SzarzRyt* C4v.

poczciwy komu, czemu (3): A włzyłcy pilni włzyłcy łtrzegá tego/ Co im náleży łławief poćciwego. *RejZwierc* 210v, 233v; Bo coż moze być poczcćiwłzego Cefárzowi/ iáko że go zowá łynem kołcielnym? *WujNT* 93.

poczciwy ku czemu (1): A między tymi wśzytkimi łtany żaden fie lepiej Pánu Bogu nie podoba/ y żaden nie iełt poczćiwŷy/ thák ku pobożnemu żywotowi/ iáko też y ku innym łpráwám łwiátá tego/ iáko łtan małżeńłki. *RejZwierc* 30v.

W pleonastycznych połączeniach z wyrazami określającymi pojęcia oceniane pozytywnie (75): *RejJóz* Q2v marg; *RejWiz* 2, 18v, 42v marg, 103, 193v, Cc8v; ázałł ty nie wiefł/ człóweká zacnego/ łż poczćiwa włkádność/ płatnieyłza v niego *RejZwierz* 23; Acźci łkromność káždemu/ przyłtoi poczćiwa/ Lecź też czálem nikczemna/ gdy iey názbýt bywa. *RejZwierz* 71, 79v; *OrzRozm* M4v; *OrzQuin* B3v; *RejAp* 11, 110v; iedno by był thego pilen/ co iełt wola Bogá Oycá iego/ á był w poczćiwym połłufzeńłtwie rodzicom łwoim *RejPos* 40v, 41, 43, 162, 166, 256, 257, 346; A pomierná á poczćiwá włkádnołcyá záchoway fie káždemu *RejZwierc* 25v; Błogolłáwieńłtwá łtanu małżeńłkiego poczćiwego. *RejZwierc* 32v marg, 34v [2 r.], 37v [2 r.], 40v, 49, [78²] (26); áczłkolwiek łię częłtokroć łercá ludzkie wielá rzeczý zátрудniáią/ łż niełáčno mogá rozeznáć co iełt vcźciwego/ włzáłke w rzeczách iáwnnych/ człówek dobry od poczćiwey przyłtoynołci [*ab honestate*] odłłępowáć niema. *ModrzBaz* 27v, 27. Cf »poczciwa cnota«.

W połączeniach z wyrazami określającymi pojęcia oceniane negatywnie (9): A nie połłednia cnotá/ kiedy kto łwey woli/ Poczćiwy gwałł vcźnyi *RejZwierz* 143; Inter pueros sit honesta certatio, Miedzi dziećmi ma być poczćiwe łpieránie y granie bez którey łzkody. *Mącz* 49d; [*Starożytni ustawiali w publicznych miejscach wizerunki zasłżonych obywateli*] ták wiele dla niełmiertelney łławy onych ludzi/ iáko też dla pobidki á podżogi drugim/ łżby fie poczćiwá zazdrołciá ku thákieyże łławie pięłi. *GórnDworz* Ee7v; Człówek mądry złym s poćciwym karániem iełt iáko Doktor chorym z łágodnym lekárłtwem. *RejZwierc* B, 76v, 78 [2 r.], 158v; *CzahTr* A3.

W przeciwstawieniach: »poczciwy ... wszeteczny (a. wszetecznołć) (8), niepoczciwy (4), łromotny (3), łwowlolny (3), łzkodliwy (2), łwłdliwy (2), złý (2), marny, nieczęłciwy, nieprzłstojny, obrzýdłý, łsprosny, łłwini, łrudny, łwłłępek, zawiłłany« (22): *RejWiz* A6, 43v; *RejAp* 189 marg, Ff4v; Málł [...] páná łwego w tych rzeczách łłucháć ktore iemu łá poczćiwe/ y pożyteczne/ nie w tych/ ktore łá y nieczęłciwe/ y łzkodliwe. *GórnDworz* L3v, Mm2v; Żywot poćciwy s włzetecznym *RejZwierc* B3v; Abowiemći nam nigdy z dobrimi á s poczćiwimi rzeczámı żadney burdy nie potrzebá/ iedno z niepoczćiwimi á z nie przyłtoynimi *RejZwierc* 17, 18v, 33, [78²], 91v, 114 (14); *WujNT* 1. *Cor* 12/24; *SkarKazSej* 659a.

W połączeniach szeregowych (33): *RejWiz* A5v, 5, 81; *BibRadz Philipp* 4/8; rułłmy fie do niego/ vbrawłzy fie w ono nowe łwádzýebne odzyenie/ wiáry á łtałłci łwoiey/ przyochędożywłzy ie ielłczę ktemu cnotliwimi á poczćiwimi á pobożnemi łpráwámı żywotow łwoich *RejPos* 160v, 180v, [219], 325v [2 r.]; *RejZwierc* A2, A3, 4v, 30v, 51 (23); Náolłátęk bráćia/ cokolwiek iełt prawdźiwego/ cokolwiek poczćiwego/ cokolwiek łpráwiedliwego/ cokolwiek łłwiętego/ cokolwiek przyięmnego/ cokolwiek dobrej łławy; ielłi ktora cnotá/ ielłi ktora chwałá kámołci/ to obmyłłayćie. *WujNT Philipp* 4/8.

W charakterystycznych połączeniach: *poczciwe(-y, -a) apofłęgmata* (2), *baczenie* (8), *biesiada* (8), *bliskołć*, *bogactwo* (2), *chucź*, *chudoba*, *chwałá*, *człowieczeńłstwo*, *ćwiczenie* (7), *dusza*, *dworłstwo*, *ewanjelija*, *godnołć*, *gra*, *gwałł*, *hojnołć* (3), *karanie* (3), *krotofil(k)a* (6), *kłłalt* (2), *małżeńłstwo* (stan

małżeński (10), *melodyja*, (*po*)*miara* (*pomierność*) (4), *milczenie*, *miłość* (3), *muzyka*, (*dobra*) *myśl* (7), *nabycie* (4), *natura*, *nauka* (14), *niedostatek*, *nędza*, *obchod* *obcowanie*, *opatrzenie*, *ozdoba* (2), *pilność* (2), *pioseneczka*, *pismo*, *pociecha*, *polerowanie*, *pomoc*, *pomsta*, *porządek*, *posługa* (2), *posłuszeństwo* (3), *postanowienie* (*żywota*) (5), *postawa* (2), *postępek* (5), *potrzeba*, *powinność* (17), *powinowactwo*, *praca* (16), *prawda* (2), *przejażdżka*, *przygoda*, *przyjaźń* (2), *przypadek* (2), *przyrodzenie*, *przystojność* (6), *rada* (5), *robota* (3), *rozeznanie*, *rozkosz* (3), *rozmow(k)a* (13), *rozmyśl* (2), *rozmyślanie*, *rozrodzenie*, *roztropność*, *rozum* (4), *rzecz* (36), *skromność* (3), *skutek*, *słow(k)o* (4), *służba*, *spieranie*, *sposob*, *sprawa* (112), *stan(i(cze)k)* (54), *staranie* (6), *sumnienie* (9), *swoboda* (5), *tytuł*, *ubostwo*, *uczynek* (3), *układność*, *umysł* (6), *upominanie*, *uznanie*, *używanie* (2), *wiara*, *wiek* (4), *wolność* (2), *wychowanie* (3), *wstyd zabaw(k)a* (4), (*dobre*) *zachowanie* (9), *zachowanie spraw żywota*, *zasługa*, *zazdrość*, *żeście*, *zjechanie*, *żart* (2); *co poczcziwego* (24), *nic*.

Wyrażenia: »poczciwa cnota (*a. zacność*)« [szyk 14:10] (24): Ale bełpieczne łerce w poczcziwey zacności/ Stoi nie trwożąc łie nic w żadney omylności. *RejWiz* 4v, A5, 6v, 36v, 91v, 98v (10); *RejZwierz* 40v, 84; *RejAp* AA4v; *RejPos* 39; *RejZwierc* B4v, 71, 103v, 105, 115v (9); Zyjąc wiek długi tu w poczcziwey cności, Zywoť przemienił w rołkołz po kłopoćie. *KlonKr* B3.

»poczciwe członki« = *części ciała nie związane z seksualizmem* (1): á członkom ciáłá ktore mniemamy być niepoćciwłze/ tymże więłtżey poćciwości przydawamy: á łromotne członki náłze/ obfitłżá poćciwość máią. A poćciwe członki [*Honesta* [sc. *membra*] *autem*] náłze/ niczego nie potrzebuią *WujNT* 1.*Cor* 12/24.

»poczciwe(-y) obyczaj(e) (*a. zwyczaj*)« [szyk 21:1] (22): *GliczKsiąż* L8; *RejZwierz* 62v; *RejPos* 251v; Nie táyne też łá v włzech ludzi zacne/ łławne/ á poćciwe łpráwy y obyczáie W.M. *RejZwierc* A2, A3 [2 r.], 4v, 8, 17v, 18v (18); *Zadna* [*religia*] tákich praw nie ma okołó cnoty y poczcziwych obyczáiw/ w ktorych namnieyłżey przygány/ niełpráwiedliwości y niepoczciwości nie máłz/ iáko tá náłzá. *SkarKaz* 277a.

»obyczajnie poczcziwy« (1): łthárayże mu łie pilno o iákiego cnotliwego/ łtátecznego/ trzeźwego/ á pomiernego preceptorá/ áby náuki łłufzne y obyczáynie poczcziwe mołł z niego brác y obaczác. *RejZwierc* 7v.

»poczciwy(-e) żywot (*a. życie*)« [szyk 70:35] (105): á zwłáłżcza o tym náwięcey ma być náłze myłlenie y żądza, żebyłmy łie zawłże radzili o rzeczách poczcziwych, ktoreby zależały ku poczcziwemu y też pobożnemu żywotowi. *BielŻywGłab* n1b 15; *GroicPorz* av; *RejWiz* A5v, 44v, 45v, 62v, 76v, 81, 90v; *RejZwierz* 89v, 135v; *BibRadz Eccli* 22/8; *RejAp* 2, 56, 61, 158v, 187, 189 [2 r.], Ff4v; chcęę [...]: iżby [*dworna pani*] máiąć włzytki ofobne cnoty w łobie/ dołżłá onego błogołłáwieńłtwá/ ktore ná łámym poczcziwym żywociu przełłtaie. *GórnDworz* X4v, Y8v, Z8v, Ff2, Gg5, Kkv; A vkázuy y inemu komu moželz/ cnotliwemi przykłády łwemi/ á poczcziwym żywotem łwym drogę do niego [*Chrystusa*]. *RejPos* 10, 116, 123v, 169v, 172, 180v (14); *BiałKat* 28v, 218v, 386; *RejZwierc* A3v [2 r.], B2, B3v, 13v, 14 (53); *RejPosWstaw* 21v, [41²]v; *PaprPan* F4v, G2v, R3v; *ModrzBaz* 128v; iáko káždy ludzki żywot poczcziwy/ to iełł w pánieńłkiey czyłłtości záchowány/ był w wielkiey powadze/ y iełł závždy ná wielkim baczeniu v Páná Bogá włzechmogácego *WerKaz* 292; *GórnRozm* A3, H2v.

Szeregi: »poczciwy a cnotliwy (a. cnotami zafarbowany)« [szyk 2:1] (3): Ták iż y Anyołowie święci wielkiew rádości á wielkiego wefela wżywáią/ pátrząc ná on poczciwy á cnotliwy żywot iego. *RejPos* 222v, 335; *RejZwierc* 19. [Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.]

»dobry, (a, i) poczciwy« [szyk 17:1] (18): życzącci od Páná Bogá/ áby tá twoiá zácżęta w dobrych á w poczciwych spráwach młodość/ roflá y kwitnęła w tobye *RejZwierc* A3; *KwiatKsiąż* E4v; *RejZwierc* 7v, 17, 28, 62 [2 r.], 68 (15); bo to tylko człowieká godnego czyni zálecenia/ co łam dobrego y poczciwego spráwuie. *WysKaz* 40. [Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.]

»nadobny, (a) poćciwy« (7): *RejWiz* 75v; Abowiem pátrż iáko ci kruey iefzcze zá żywotá kluiá á łupiá káždego kogo łie imá/ [...] odiáwfszy nadobną á poczciwą łkromność/ wiodá go ná pychę *RejZwierc* 49, 83v, 91v, 102v, 115v, 122. [Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.]

»piękny a poczciwy« (3): Izaż nie lepfsza piękna á poczciwa biełiádá niźli wżeteczna/ łromotna/ á wftydliwa? *RejZwierc* [78²], 103v, 132v.

»poczciwy a (i (też)) pobożny« [szyk 7:3] (10): *BielŻywGlab nlb* 15; Iob przypomina łzczęłcie łwe y życie/ y wżytki łwe poczciwe y pobożne spráwy. *BibRadz Iob* 29 arg; *RejAp* 189; *RejPos* 43, 336; *BiałKat* 376; *RejZwierc* 41, 139v, 144v, 198v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 15 r.]

»poczciwy a pokorny« (1): Przecz Zuzánná wyzwoloná byłá/ iedno wżytko prze poczciwe á prze łpokorne spráwy łwoie. *RejPos* 322v.

»pomierny a poczciwy« [szyk 4:2] (6): A ták nie gánić tu Pan. poczciwego á pomiernego wżywánia łdobrodzyełftwá łwego/ ále gáni w tym hárdé á wyniołte myłli łudzkie *RejPos* 306; *RejZwierc* 17v, 25v, 35, 105, 132v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 9 r.]

»(i) poćciwy a (i) potrzebny« [szyk 6:3] (9): *GroicPorz* e2, nn2; Łdobrodzyełftwá łpołeczne poćciwe y potrzebne. *RejZwierc* Bv, 91v, 95v, 138, 142, 255, 264v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»(nie tylko) poczciwy i (ale też, ani) pożyteczny« [szyk 3:1] (4): *KwiatKsiąż* H4v; *GórnDworz* L3v; Bez woley Pánłkiey nie nie iefth poczciwego áni pożyteczne⁸⁰. *RejPos* 224v marg; *ActReg* 108. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»poczciwy i przyłładny« (1): [*wiara, łpokora i łposłuszeństwo*] poczciwy żywot: y przyłładny miedzy łludźmi w łobie mnożyć/ y nabożeńłtwo łchrześciáńłskie vmocniáć będą *BiałKat* 386.

»przystojny a poczciwy« (1): bo ia rozumieł w rzeczách przyłtoynych/ á poczciwych/ ábo łkore nie łá áni złe w łobie/ áni łdobre: iáko iefł grá/ ábo łobieránie łie w iedney rzeczý/ bárziew niź w łdrugiew: w łczym łchcę/ áby łie łtołował łdworzánin [...] ku pánłkiey woley *GórnDworz* K6. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»rozmyłłny a poćciwy« (1): y iáko wżythki łprzyładki łciełefne w łobie łkromić łma/ y iáko łie łcnothámi y łspráwámi łrozmyłłnemi a poćciwemi łzłobić łma *RejZwierc* 106.

»poczciwy a łrozwáżny« (1): Tákże łie łábawiaj y náukámi poczciwemi á łrozwáżnemi/ łkoreby w łobie łnadobne łcnoty á poczciwe łobyczáie y łłánowiły y łpolorowáły. *RejZwierc* 20v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»poczciwy a (i) słáwny« (3): *RejZwierc* 28, 137; á łktorzy łdla rzeczý máło łvczciwych łkogo łłáwiá/ áłbo łdla rzeczý poczciwyy łłáwnych łgániá/ okázuiá łgłupłłtwo łłwe y łprzewrotność łvmyłłtu. *Phil* K3.

»słuszny i poczciwy« (2): *RejZwierc* 7v; także fercá człowiecze/ prawi/ Królów pobożnych będąc odwilżoné y ochłodzoné/ wzroft biorą więtfzy ku poślufzeńftwu/ y káždéy fpráwie fłufznéy y poczciwéy. *SarnStat* 3v.

»spokojny a poćciwy« [szyk 2:1] (3): A cić iedno onego nalepfzego dobrá vżywáią/ ná ktore fie wfyfcy Philozophowie zwolili/ to ieft/ myfli befpieczney á żywothá fpokoynego á poćciwego. *RejZwierc* 132v, 144v, 273v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.]

»poczciwy a sprawiedliwy« (1): Lecż mnie nic nie przyftoi/ iedno co poczciwe/ A tym fie zázwdy páráć/ co ieft fpráwiedliwe. *RejZwierc* 22v.

»stały a poćciwy« (1): iedno wypifano ony fławne cnoty ich [*Achillesa, Hektora i innych*]/ ony powázne dzielności/ ony ftałe á poćciwe żywoty ich *RejZwierc* 103v.

»ślachetny a poczciwy« (1): Gdyż y dziś ten fláchetny á poczciwy obyczáy w naprzelożeńfzych ftaniech widzimy *RejPos* 251v.

»świéty a poczciwy« (1): ábychmy/ ciefząc fie onymi fthałofciami y pociechám i/ á fpráwuiąc fie onymi fwiétemi á poczciwemi fpráwami żywotow i/ tego fie też pewnie nádzyewáli/ co oni [...] odniefli od Páná fwego. *RejPos* 273v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»poćciwy a wspaniły« [szyk 1:1] (2): Tákże pátrząc ná tve poćciwe á wfpaniłe fpráwy niech káždy zmázy fwe w fobie vpátruie *RejZwierc* 148v, 143v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»zacny a poczciwy« (1): ábowiem iefli fie damy w moc nieprzyiacielowi/ fkázá náfze zacne á poczciwe práwá y cnotliwe obyczáie *BielKron* 117.

W przen (21) : áby nie był złupion z oney prawdziwey zapláty/ to ieft/ ze czći/ á ze fławy/ która s poczciwego potu płynie. *GórnDworz* D7; *RejPos* 147, 160v; *RejZwierc* 49, 71v, 114v, 222, 230v, [233]; Da pośpolite práwo/ niefkończone Imię fwym ftróžom: dádzá obronione gránice zbroią koronne/ poczciwá/ Od zdrádných fáfiađ/ fławę wiecznie żywá. *SzarzRyt* C.

W połączeniach z wyrazami określającymi części ciała lub zmysły (4): Bláfk od złotá nie ćmi mu poczciwego wzroku *RejWiz* 7v; *RejZwierc* 211, 220; *CzahTr* Kv.

Wyrażenie: »poczciwa droga« (7): *RejWiz* 19; Nie dáýže fie vwodzić s fwey poćciwey drogi *RejZwierc* B4v, 105v, 137v, 138 [2 r.], 142.

α. *W funkcji rzeczownika*: »poczciwe« = uczciwość, cnota (21) : [cnota] nie czyniąc gwałtu żadnego człowieczey woli/ pięknym kftałthem przywiedzie iá do ftátieczney dumy: ktora tho dumá/ ku poczciwemu iá fkłoni/ wfpokoi/ y w dobrej mierze záchowa *GórnDworz* Ff6v; *RejZwierc* [213], 214, 268; *CzahTr* K2.

poczciwe czyje [w tym: *pron poss* (3), *G sb i pron* (2)] (5): *RejZwierc* 85v; *GórnDworz* Gg5, Gg7; Bo poczciwy człówiek rownie iáko sírfzeń ná fwem poćciwym przeftawa/ á nie bierze nigdy miodu s cudzego gniazdá *RejZwierc* A2v, B4.

W przeciwstawieniach: »co niesłusznego, zelżywość, złe ... poczciwe« (3): A nie pomaga nigdy co ieft nieślufznego/ Lecż bywa zázwdy pilen náwfzem poczciwego. *RejWiz* 63; *GórnDworz* Ee3; Náśluchálichmy fie też iáko mamy złe w fobie gáścić/ á dobrym á poćciwym iáko fie mamy zdobić *RejZwierc* 93v.

W przeciwstawieniach ze względu na inną hierarchię wartości: »pocziwe ... pożyteczne« (5): *DiarDop* 119; Poćiwe lepsze niż pożyteczne. *RejZwierc* 65v marg, 65v [2 r.], Bbbv.

W połączeniu szeregowym (1): Bo iuż łtąd włytyko dobre/ włytyko wdzięczne/ á włytyko pocziwe tobie przypadać musi *RejPos* 39v.

W charakterystycznych połączeniach: pocziwego być pilen, patrzeć, pocziwemu przekazać; ku pocziwemu wieść, skłonić; pocziwe miłować, przedkładać; o pocziwe mieć pieczę; pocziwym się zdobić; na pocziwym przestawać (3).

Szeregi: »dobre a (i) pocziwe« (4): Są thedy ludzie poruczeni od Bogá pánom/ y podáni ich łtraży/ iáko owce páłtyrzom: á pánowie winni mieć pieczę o ich dobre/ y pocziwe *GórnDworz* Gg5, Gg7, Kk4v; *RejZwierc* 93v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»pocziwe i pożyteczne« (1): iáko wiele pocziwego/ y pożytecznego vrość może iemu/ y poddánym iego/ ze łpráwiedliwóści/ ze łszczodrobliwóści/ z wielkiego łercá/ z dobroći/ y z inych cnot/ ktore należą bogoboinemu pánu: á ná drugá łtronę/ iáko wiele zelżywóści/ y łzkody z niesprawiedliwóści/ z łákomłthwá/ z nikczemności/ z nádętości/ y z inych łzkárádych przywar przychodzi. *GórnDworz* Ee3.

C. O miejscach przebywania ludzi uczciwych (1) : A Ták vważywłzy iuż łobie mieylce pocziwe/ zá rádą rołtropnych ludzi/ gdzieby łie iuż łłuzłnie obroćić miał/ łtárayże łie áby łe łám s tym hándlem łie vkazał ktorym łám ludzie hándłuią. *RejZwierc* 17v.

2. Przynoszący cześć, honor, będący oznaką, dowodem, efektem honorowych czynów, godny szacunku, chlubny, zaszczytny, honorowy (91) : iż dziłieyłzych czáłow/ máło tych ludzi/ ktorzyby łmieli/ nierzkąc vmrzeć dla rzeczy pocziwey/ ále wniść thełko w niebełpieczeńłtwo. *GórnDworz* Ee2v; *RejZwierc* 23.

pocziwy komu (1): *ModrzBaz* 95 cf »wielmożny a pocziwy«.

W przeciwstawieniach: »poćiwy ... beze ćci, niepocziwy, sprośny, sromotny« (3): *Lodroni* [...] vpominał łwoie/ czyniąc im łerce dobre/ áby rádniey łmierć poćiwą mieli niż bezećci żyli *BielKron* 309v, 371; lepiejby dáleko domá s poćiwą łławą zołtác/ niż łie z niepoćiwą á s łprofną ohydą á s tháiemnemi przymowkám/ á łnadz y z niebełpieczeńłtwem zdrowia do domu wroćić. *RejZwierc* 37.

W charakterystycznych połączeniach: pocziwa(-y) potrzeba, rzecz (2), stan.

Wyrażenia: »rany, bliźny pocziwe« [szyk 2:1] (2:1): *OrzRozm* C4v; A on czo łie thám działo rołpowieda/ bliźny łwe poćiwe vkázuie/ zapłáty y inego opátrzenia ktorego łie pewnie nádziewa z rádołcią oczekawa. *RejZwierc* 177v; *KochFrag* 30.

»sława (jest) pocziwa« = honor, dobre imię [szyk 33:26] (59): *RejJóz* H5v [2 r.], Q2v marg; Bo to co oczy widzą włytyko s czáłem minie/ Iedno łławá pocziwa tá nigdy nie ginie. *RejWiz* 1v, 3, 5, 17v, 49, 77v (11); *RejZwierc* 29v, 35v, 134, 141v, 143v; *RejPos* 62; *RejZwierc* A6v, B4, 16, 18, 36 (21); *BielSpr* b4; *MycPrz* I A2v, [A3]; *WierKróc* Av [3 r.]; Wierz mi iże im cnotá z dawná włádna ciotká/ Bo nic łobie nie ważą nád pocziwą łławę/ Złoto to łobie kładą zá nikczemną trawę *PaprPan* E2, L2v, Qv; *KochPieś* 51; *ZawJeft* 8; Włytyko to iáko trawá czáłu łwego minie/ Ale łławá pocziwa y po łmierći łłynie. *KochFrag* 51; *SarnStat* 79; *CzahTr* B4v, F2, I4v, K; *SkarKazSej* 670a.

»poczciwe słowo« = *słowo honoru* (1): Hnet ow ná bog żywy przyiągł/ y dał rękę obiecuiąc pocźciwym słowem/ nikomu ná świecie o tym nie powiedzieć *GórnDworz* T4v.

»służby pocziwe« (3): Iáko tedy dziélnością/ ták y przednieyźemi Vrzędy przodki swoie ścigáłz: bo zá swémi Służbami pocźciwémi/ zoftakéś Wielkiego K Hetmáńftwu Podkánclérzym Księftwá Litewfkiego. *KochJez* A4v; *KochZg* A4v.

»śmierć pocziwa« [szyk 3:1] (4): *RejWiz* 98v; ktora [*mniszka*] woláá poćciwą śmierć niż fromotny żywot. *BielKron* 371, 309v; *RejZwierc* 194.

Szeregi: »dobry i pocziwy« (1): Ia tu mużę przypomnieć kęs siebie łamego/ Y wyrażić obłudność meżá zdrádliwego. Krory [!] má dobrą sławę targa y pocźciwą *CzahTr* I4v.

»nadobny a poćciwy« (1): że sie bielić á fwiećić káždemu z dáleká będą ony poćciwe spráwy twoie/ s ktorých nápotym będzie roślá nadobna á poćciwa sławá twoiá. *RejZwierc* 162.

»poćciwy a ślachtetny« (1): To nyechay wye iż dla thego człowyeck tym yeft názwan/ áby wyedział y po łobye to pokázował/ że rzecz yeft [*tj. że jest rzeczą*] łtanu poćciwego á łlachtetnego myędzy inłfym łtworzeniem *GliczKsiqż* E3v.

»wielmożny a pocziwy« (1): A záifte wielmożna rzecz ieft/ á wźzem wobec/ y prywatom y ktorzi na vrzędźiech/ [!] łą pocźciwa [*Et cer te magnificum est in primis omnibusque ... gloriosum*]/ onego ktory cię nigdy z łwey łtrony niefkrzywdził obwiniáć *ModrzBaz* 95.

α. *W funkcji rzeczownika*: »poczciwe« = *honor, dobre imię* (17) : lepiej vmrzeć/ niż zbyć pocźciwego. *RejZwierc* 19v, 73; *PaprPan* M2v; *CzahTr* K3.

poczciwe czyje [*w tym: pron poss* (6), *G sb i pron* (3)] (9): *MetrKor* 38/501; Kto łobie kogo widzi życźliwego/ Záwždy sie łtára o poćciwe iego. *RejZwierc* 224v; *CzahTr* G2v, Kv, K2 [2 r.], K2v [2 r.]. *Cf Wyrażenie przyimkowe.*

W połączeniach szeregowych (3): *MetrKor* 38/287, 501; á to drogá. Zdá mi fię im nagorfza y nam ku dobremu/ Ku wieczney sławie náłzey y ku pocźciwemu. *CzahTr* E4.

W przeciwstawieniu: »poczciwe ... sromota« (1): śmierć moim pocźciwym/ á żywot fromotą. *GosłCast* 29.

W charakterystycznych połączeniach: *obrona pocziwego, strzec, zapomnieć, zbyć; szkodzić pocziwemu* (3); *targać pocziwe; na pocziwe przygodzie się; starać się o pocziwe* (2); *targać na pocziwem.*

Szereg: »dobra sława, dobre i (przy tym) pocziwe« [szyk 2:1] (2:1): A iż s przezrzenia a z miłofierdzia łwego Pan Bog raczył W.W. w tey sławney Koronie pirwłzego miedzy łtany łwieckimi połádzić y połtánowić/ y tákimi dáry obdárzyć/ ktore sie na wźytko dobre y poćciwe sławney Koronie tey y iey Rzeczyłpólitey przygodzie mogą. *RejZwierc* 119v; y odpuściwłzy wyłtępek moy/ byli iáki przeciwko niey/ tedy tákı ktory nie nie łzkodził poćciwemu memu y dobrej sławie mey *CzahTr* A2v, Kv. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

Wyrażenie przyimkowe: »ku potciwemu [*czyjemu*]« (1): y thefz radamy szwemy czemubych rozumyal podpyeracz pana hethmana, tho czo by bylo ku dobremu podczywemu sławnemu y pozytheczne^{mv} yego krolyewłkyey myłofczy y rzeczy łpólitythey *MetrKor* 38/287.

3. Godny szacunku (48) : A wżakofz Arifstoteles chce tego po nas yżebyfmy fie nie nazbyt około wyzwolonych nauk obierali/ y iemi fię bawili/ maiąc na dofkonałość *Ciuilem* (to ielt ktora fię około poćciwych mieifczkich [praw obiera) wżgląd *KwiatKsiqż* K3.

W przeciwstawieniu: »poczciwy ... niepoczciwy« (1): Napierwey iżeby ye [*dziatki*] poczćiwymi imiony nązwáli/ ábowiem yáko w rzeczy máley wagi/ niemála fzkodá yeft/ gdy niepoczćiwego ymienia álbo przezwiłká doftánie. *KwiatKsiqż* A.

A. O miejscu w hierarchii społecznej: wysoki, poczesny (23) :

W połączeniu szeregowym (1): Wyemy tho dofić doftáttecznyey dołożnye/ iz kápłáńftwo yeft tákowy ftan poćciwy/ bołki/ á wyełki *GliczKsiqż* O4v.

Zwrot: »być [u kogo] na poczciwym miejscu« = *być szanowanym (1):* A gdyż potim był [*Plato*] w Atheniech v swoich na poczciwym mieifczu, tam nauką á mądrością wżitki fwe towarzysze przefiągł. *BielŻyw* 79.

Wyrażenia: »poćciwe miejsce« [*szyk 1:1*] (2): tżemu ie [*obrazy*] ná nawyffłzym/ y nápoćciwzym mieifcu ftáwiaćie? [...] tżemu tefz łámi twarżá do nich klękáćie? tżemu fie przed nimi modlićie? *KrowObr* 113; *CzahTr* A3v.

»poczciwe miejsce [= *krzesło przy stole*]« (1): A gdy widzyłá ná poczćiwych mieifcach fiedzyeć towarzyszki fwoie Iunonę/ Pálládę/ á Wenus/ pobudzoná z zázdrości w gniew/ wrzuciłá miedzy nie złote iáblko *BielKron* 21v.

»poczciwy urząd« [*szyk 2:1*] (3): *RejWiz* 76v, 77v; po ktorymby iaká godność ofobną poználi/ áby był opátrzon s fkarbu połpolitego álbo wrzędem poćciwym. *BielSpr* 26.

Szeregi: »wysoki i poćciwy« (1): *KrowObr* 113 cf »poćciwe miejsce«.

»znacny i poczciwy« (1): Yż tedy w ziemi Węgierfkiey trawiąc czáły me poczćiwe miedzy ludźmi zacnymi mężnymi Rycerfkimi ná mieifcách roznych znácznych y poczćiwych ná ktorych mieifcách miewáiąc z Rycerftwe^m czáły fwe niektore wolne od prac tych náłzych vczćiwych. *CzahTr* A3v.

α. O ludziach (7) : *RejJóz* G4; *Leop Act* 17/12; TEgo flawić nie vmiem/ lecz iz z gniazdá tego/ Idzye s poczćiwych Kfiáżąt/ narodu Słuckiego. *RejZwierz* 90v; Ale znowu drugie połły Báláách krol k niemu połłáł poczćiwe ofoby *BielKron* 42.

αα. W funkcji rzeczownika (3) : Długowieczny y poćciwy [*honorabilis*] then ielt głową/ á prorok náuczáiący kłámftwá ten ielt ogonem. *Leop Is* 9/15; *RejPos* 225; Gdy będziefz wezwań ná gody/ nie śiadayze ná pierwłzym mieifcu: áby fnać poczćiwfzy nád cię [*honorator te*] nie był wezwań od niego *WujNT Luc* 14/8.

β. O przedmiotach będących symbolami wysokiej pozycji społecznej (1) : Ten fie iey rozmilował/ y wziął iá zá żonę/ Dawfzy iáko Krolowey/ poczćiwą koronę. *RejZwierz* 46.

a. W hierarchii stanowej (7) :

Wyrażenie: »rząd poćciwy« = *wysokie urodzenie (1):* MŁodźieniecz niékorty był rżádu potzćiwego: ten prziiáł do niekortego miałta *ForCnR* A2.

α. O ludziach: szlachetnie urodzony (6) : A wżakofz y poćciwy więzien tedy fie wżdy ftára to przez lifty/ to przez połły/ iákoby wżdy fwe rzeczy ftánowił/ á powinności fwey dofyc czynił. *RejZwierz* 62v; Matrona – Poczciwą matrona. *Calep* 642b.

W porównaniu (1): iákoż [dusza] nie ma być łmętna łiedząc w thák plúgáwym gmáchu/ rownie iáko poćciwy więzień w śmierdzącey wieży błótem nápluškáney. *RejZwierc* 62v.

Przen (3) : Dufzá poczciwy więzień. *RejZwierc* 62v *marg*, 63, Aaa3v.

B. O starszym wieku (14) :

Wyrażenia: »poczciwe(-y) lata, wiek, czas« [szyk 5:3] (5:2:1): Doczekałes poćciwie swoich lat łzedziwych/ W ktorychby czáfow vzyć iuż trzebá poćciwych. *RejZwierc* 180, A3v, 28, 122v, 127, 128, 166v, [207].

»poczciwa starość, szedziwość« (5:1): Máią tedy być w młodości tákowe pocziefzenia przigotowane/ ktoreby poczciwą łtárość mogły vwefelác. *KwiatKsiąz* F4v; Co przypada s poćciwey łtárości. *RejZwierc* 126v *marg*, 119, 127 *marg*, Aaa3v, Bbbv.

Szereg: »poćciwy a szedziwy« (2): A ták owłzem człowiek ktory iuż ku łwym poćciwym á łzedziwym látom przyłzedł/ á iż iuż ielth nieiáko imi ociążon/ á czegoż łie iuż inłzego ma nádziewác? *RejZwierc* 166v, A3v.

C. O wyglądzie zewnętrznym: budzący respekt, może: piękny, urodziwy (6) : człowiek ielł połstawy wzrołłé/ kráłné/ a wdzięczné/ oblicze maiątz potzciwé/ iłż ktory náń patrzą mogą go milowatz/ ił bátz łie *OpecŻywList* C; Ósobá vrodziwa/ połstawá poczciwa/ Szátá długa do zyemie/ brodá piękna łiwa. *RejWiz* 185; Włpomniłz ná iego łprawy/ ktore łie toczyły/ Iáko w łuckiey pámięci/ záfwdy łławne były. Gromiác Turki/ Tátary/ y ine narody/ Ze łie záfwdy łękali/ tey poczciwey brody. *RejZwierc* 51, 88v.

a. O ludziach (2) : vřzał człowieká/ A tákiego nie widał zá łwoiego wieká. Vrodziwy/ nadobny/ s piękną łiwą brodą/ A práwie ku łwiętemu podobien vrodá. [...] Y dał mu pozdrowienie/ iáko poczciwemu. *RejWiz* 177v, 46.

D. O zwłokach, z religijnego punktu widzenia: łwięty, błóławiony (3) :

Wyrażenie: »poczciwe ciało, kości« (2:1): Y Iozephá/ y Iákobá/ y łámego Páná náłzego/ y ine poczciwe ciálá poczciwie chowano. *RejPos* 147; *RejZwierc* 151v; Tego nie dołstawáło tylko Gréckiey złołci/ Zeby od niey ciérpiały gwałł poczciwé kołci. *GórnTroas* 47.

4. Życzliwy, wyrażający dobrą opinię o kimś (4) : *Leop* Nnv; á nie potrzebuią od nas nic iedno włpominánia poczciwego *RejAp* 50v; *RejZwierc* 102; Táci łam áni cnoty áni poczciwego/ Rozumienia nie godźien v męzá dobrego. *CzahTr* K.

5. Odpowiednio dobry, godny, godziwy, stosowny, przyzwoity (57) : *RejPs* 96; Ale na włelkim vczciwym miełczw/ gdzie kto pożąda przyiác [ciało i krew bożq]/ może być połwięczono łłowem bożym/ y rozdawano/ na odpvłzczenie grzechów/ a zwłáfzcza gdy kto niemoże na poczciwłze miełcze do kołciola przyć. *SeklWyzn* c2v; bo był wzięł w niewolą od Rzymian przed tym gdy Gállileą zwalczyli/ gđzye w poczciwym węzyeniu był chowan/ ábowiem práktykował iáko ieden Prorok Celárzom Rzymłkim iż mieli dobyć Ieruzáleł *BielKron* 147v, 363; *RejPos* 21.

W połączeniu szeregowym (1): Tákież [nie wadzi] iedło poczciwe/ chędogie/ pomieme/ A bez trudnych wymyłłow/ gđyż Pan Bog [...] chce tego/ Abychmy tu z rozmyłłem vżywáli włzego. *RejWiz* 18.

Szereg: »wdzięczny abo poczciwy« (1): A kthoryż wdzięcznieyŝy kłaŝtor ábo poczciwŝy zakon moŝe być v niego? iáko dom człowieká poczciwego *RejPos* 42v.

A. O wynagrodzeniu, darze, zysku, stanie posiadania; niekiedy teŝ: wspaniały, wysoki, drogi, bogaty, cenny, sowity (31) : *MiechGlab* *2v; aby wŝdy człowiek mógl mieć poczciwe poŝywienie za pracą fwą *KłosAlg* A4v; *RejPs* 48v; *BielKom* A2; *GliczKsiąż* N4; *GroicPorz* dd3; *RejWiz* 56, 64v marg, Cc5; *RejZwierz* 133; Kárzeł opátrzył iá iuŝ był poczciwą dzyerŝawą *BielKron* 168v; *RejPos* 82v, 133v [2 r.], 146v, 185v; moŝe y pothrzebę domową záuŝdy poćciwą mieć. *RejZwierc* 109, 110, 111v, 150v; *BielSpr* b3v; *CzahTr* F3.

W charakterystycznych połączeniach: domek poczciwy(-a, -e) (2), *dzierŝawa, jurgielt, ofiara, opatrzenie* (2), *oprawa, płata, posag, potrzeba (domowa)* (4), *upominek, wychowanie* (3), *ŝoład, ŝywność (poŝywienie)* (8).

Wyrażenie: »poczciwy dar« [szyk 1:1] (2): *RejZwierz* 36v; Congiarium – Krolewski dar, podcziwy. *Calep* 241a.

Szeregi: »piękny, poczciwy« (1): *Pulchra* dos, Piękny, Poczciwy poŝag. *Mącz* 330c.

»poczciwy a przystojny« (2): ŝebyfmy tym áni íami oŝoby náŝzý/ áni potomftwá náŝzého wíánného [...] nie zgołóciłi: ále ŝeby poczciwé á ftanowi iego przyftoyné od Rzeczypoŝpolitéy opátrzenie miáło *SarnStat* 1002, 1021.

»wielki i poczciwy« (1): *Professoribus linguarum et Philosophiae scholae Argentinensis ampla praemia sunt proposita, Dobrze íá Opátrzeni náuczyciele ízkoły Argentińskiey/ id est, Magnifica honorifica, Máyá wielkie y poczciwe płáty.* *Mącz* 8b.

Przen (3) : iuŝ íie wzruŝ í nic nieomiefzkáway/ ábyŝ to ípráwił co rychley á dáleko ítego będziefz miáł poczciwíŝe ofiáry niŝli gdyć wkołciéle Sálomonowem ofiárowali rozmáići krolowie. *RejPs* 99.

Wyrażenie: »poćciwe dary« [szyk 1:1] (2): *IZ W.W.* znam od Páná Bogá znácznemi dáry á vpominki poćciwemi obdárzonego *RejZwierc* 254v, [193v].

B. O ubiorze; niekiedy teŝ: wspaniały, cenny, bogaty, uroczyŝty (13) : *Zywność vbior poczciwy wedle potrzeby ma/ A nikomu dudkuiąc w oczy nie zábiega.* *RejWiz* 55v; *chodziłá w wieńcu z zyelonego kwiecia/ w płaŝczu białym poczciwym* *BielKron* 132v; *RejAp* 158; *KochFr* 104.

W porównaniu (1): á obłecefz iá [sprawiedliwość] iákoby ízátę dłuŝa poćciwą [quasi poderem honoris] *Leop Eccli* 27/9.

W charakterystycznych połączeniach: giermak poczciwy(-e), ochędostwo, płaŝcz, ubior (2).

Wyrażenie: »szata poczciwa« [szyk 6:3] (9): *KrowObr* 64v; *Leop Eccli* 27/9; *Kazał go Krol wypuŝcić/ oftrzygíŝy y ochędóŝywíŝy go dano mu ízáty poczciwe y ine potrzeby* *BielKron* 17, 17v, 19; *Calep* 217a, 1008b, 1071a, b.

Szereg: »dłuŝy, (a) poczciwy« [szyk 3:1] (4): *Leop Eccli* 27/9; *Stola – Wízelyaka dłuŝa á pocziwą ízata.* *Calep* 1008b, 1071a, b.

C. O pochówku, grobie; niekiedy teŝ: wspaniały, bogaty, uroczyŝty (6) :

Wyrażenia: »poczciwy pogrzeb« (5): a tak Alexander płácząc ímierći krola Filipa vcŝynił mu poćciwy pogrzeb [honorifice sepelivit]. *HistAl* B4v, B4v; *BielKron* 125v, 268v; *RejPos* 147 marg.

Szereg: »pocziwy i kosztowny« (1): Przeto mu tám grob pocziwy y kofztowny wyftawili *BielKron* 94.

6. *Dobry w sensie ogólnikowym (niekiedy znaczenie precyzuje się w kontekście)* (5) : Zápomni y onego nappocziwżezgo [= *najcenniejszego*] klenotu fwego/ cnoty fwoiey *RejPos* 247.

Wyrażenie: »czasy [czyje] pocziwe« = *najsprawniejszy okres życia człowieka, wiek dojrzały* [szyk 2:1] (3): A tám wielka to ieft rzecz kto fwe pocziwe czály á przeminęle láthá rozważnie á rołthropnie wychowa aż do łzedziwości fwoiey. *RejZwierc* 143v, 143v; *CzahTr* A3v.

Szereg: »wielki a pocziwy« (1): A tám moy miły brácie ty tám wielkie á pocziwe rzeczy obaczywży/ fnađz y fzałony s klozy wyrwawży fie/ gdyby mu to rozważnie rozwioldł/ podobno fie obaczył/ á fnađzby wyrozumiał co ieft lepfzego (*marg*) Dobrym rzeczám y głupi zrozumie. (-) *RejZwierc* 131.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (5) : Ehrlich. Poćiwy. Honeftus. *Calag* 145a; Perhonorificus – Barzo pocziwi. *Calep* 781a, 487a, b [2 r.].

Synonimy: **1.** *cnotliwy, dobry, godny, nabożny, obyczajny, pobożny, przystojny, zacny*; **2.** *chwalebny, ślchetny*; **3.** *poszanowany, poważny, szanowany*; **A.** *dostojny, godny, poczesny, wysoki, zacny*; **a.α.** *ślchetny, zacny*; **4.** *przyjazny, życzliwy*; **5.** *stosowny, własny*; **A.** *bogaty, drogi, sowity*; **C.** *uroczysty*; **6.** *dobry*.

Cf **NIEPOCZCIWY, POCZLIWY**